

Archie Dick: Fem skäl till att de biblioteksväsendet inte omvan

I en artikel i sydafrikansk bibliotekstidskriften *Innovation* 2002 nr 25* beskrev Archie Dick, verksam Det finns anledning att tro att hans fem skäl i stor utsträckning fortfarande giltiga. Nedanstående text

Sammanfattat av Lennart Wettmark.

1

Missuppfattningen om det historiska arvet

Sydafrikas rasistiska historia är välkänd, medan den klassmässiga bakgrunden är mindre känd. Det kan t ex handla om den vita arbetarklassens relation till biblioteken. Med vilka intentioner byggdes biblioteksservicen upp för dem? Det handlar om klass *och* kön. Allra mest förstås om det systematiska bygget av ett rasistiskt biblioteksväsende. Också de svartas läskunnighet, missionens roll, de sociala rörelsernas insatser behöver undersökas för att ge en djupare bild av det förflutna. Studenternas bibliotekshistoriska insikter handlar om västerländsk bibliotekshistoria, inte den sydafrikanska eller afrikanska. Istället för pessimism över att så litet hänt kan det historiska perspektivet ge en mera realistisk syn på hur lång tid som behövs för biblioteksutvecklingen. Archie Dick föreslår två åtgärder:

- ge plats för artiklar om den lokala bibliotekshistorien i bibliotekstidskrifterna
- samla människor som är intresserade av bibliotekshistoria

2

Missuppfattningen om hur social förändring sker

Det är inte biblioteket som skapar social förändring - även om en del bibliotekarier tror det. Många bibliotekarier var aktiva i motståndet mot apartheid. Manifest skrevs.

Social förändring är en komplex företeelse som skapas av historiska omständigheter bortom biblioteken. Historien visar att biblioteken följt och reagerat på samhällsförändringar – inte skapat dem. (Det mest famösa exemplet i Sydafrika är hur biblioteksorganisationen SAILIS 1962 självmant skapade biblioteksorganisationer utifrån regimens rastänkande.)

Att tro något annat är enligt Dick romantisk idealism. Det är en missuppfattning i stil med att Informationssamhället är en drivande kraft och inte se det som ett uttryck för politiska och ekonomiska aktörer i samhället. Dick föreslår:

- att frågan om politisk ekonomi och social förändring blir en del av läroplanen
- Att man uppmärksammar en kontext där IKT och affärsintressens synsätt och strategier ingår

3

Missuppfattningen om hur politisk förändring sker

Sydafrika förändras inte plötsligt för att apartheidssystemet faller. De ekonomiska (makt)förhållandena förändras inte automatiskt av det. Trots många framsteg finns strukturella begränsningar kvar. Globaliseringen gör t ex att makten över ekonomin inte är nationell utan till del underkastad storbolag och institutioner som Världsbanken, WTO och IMF. Konsekvenserna av deras beslut är både sociala och kulturella och påverkar utrymmet för offentliga sektorn – t ex biblioteken. Dick föreslår:

- Hjälptill till att ”tänka mot” privatiseringen av offentlig service
- Motarbeta att information görs om till en handelsvara.

*www.innovation.ukzn.ac.za/Innovation/InnovationPdfs/No25Dick.pdf

et sydafrikanska dlats

vid University of Pretoria varför så litet verkar ha hänt efter apartheids fall.
är ett sammandrag av hans tankar där.

4

Missuppfattningen om den yrkesmässiga förändringen

Många förändringar inom bibliotekssektorn har varit närmast symboliska och bibliotekskåren har anpassat sig till politiska och nyliberala förändringar i Sydafrika. De två biblioteksorganisationerna (den afrikanska och den "vita") gick snabbt ihop i LIASA, men med relativt få medlemmar. Det behövs ett medvetet arbete för att fånga upp unga svarta som skulle behövas för att förnya biblioteken, men som nu lockas av arbete i departementen. I bibliotekarieutbildningen behövs kvalificerade krafter. Det behövs förnyelse i kommittéer, tidskriftsredaktioner... Dick föreslår konkret:

- Återuppliva koaltionen TranLis (Transforming our Library Services) och låt den föreslå mål för omvandlingen, strategier och tidsramar.
- Skapa program för mentors- och ledarskap inom hela bibliotekssektorn

5

Missuppfattning om vår intellektuella roll

Bibliotekarien har en intellektuell roll både inåt mot verksamheten och utåt mot offentligheten. Många bibliotekarier ställer inte upp på eller missuppfattar dessa roller. I bibliotekariens yrkesroll ligger att se hur redskap som databaser styrs av mäktiga internationella företag. Bibliotekarien måste se det som sin intellektuella plikt att identifiera hinder för fri och rättvis tillgång till information. Bibliotekarien måste också se hur påverkan bäst kan ske – och inte ha för stora förhoppningar på nationella biblioteksplaner. De många dokumenten inom skolbiblioteksområdet avskräcker.

Många bibliotekarier vill avvakta en nationell policy för information, men den formas utan deltagande av bibliotekarie, aktivister och representanter från civilsamhället, däremot i president Mbekis kommittéer med deltagande av IBM, Hewlett Packard. Vid horisonten skymtar WTO och GATS som ett hot mot en nationellt utformad bibliotekspolitik. Dick föreslår att bibliotekarierna:

- skall spela en yrkesmässig och offentlig roll för att gentemot kollegor och allmänhet öka medvetenheten om hoten mot bibliotek och informationsförmedling
- skall engagera sig offentligt i debatter om upphovsrätt och motarbeta lagar som ensidigt favoriserar upphovsrättsinnehavare och försvara rätten till "fair use"

Archie Dick har läst och godkänt sammandraget. Han skriver:
"By the way, I have just completed a chapter on the library services at SOMAFSCO in Tanzania where the Nordic countries contributed significantly to assist exiles. It will appear in my forthcoming book on South Africa's hidden book and reading cultures"